

Skagen Klitplantage (skov nr. 21)

Beskrivelse

Generelt

Skagen klitplantage ligger umiddelbart syd for Skagen by og spærrer for byens udviklingsmuligheder mod syd. Plantagens areal strækker sig fra Kattegat til Skagerrak og grænser mod syd til den fredede Hulsig Hede. Skovens sammensætning pr 1/1 2007 og beliggenhed fremgår af nedenstående tabel og kort:

Skovarealer		Naturarealer m.v.		Andre arealer	
Bøg	0,3	Hede	542,3	Slette	58,0
Eg	13,6	Søer m.v.	0,9	Vej	14,8
Andet løvtræ	5,6	Klit	51,3	Andet	32,6
Gran	90,1	Eng	2,1		
Ædelgran	5,6	Strandbred	25,7		
Andet nåltræ	278,5	Mose	2,4		
I alt	743,8		624,7		105,4
					1474,5

© Kort & Matrikelstyrelsen

I 1880'erne opstod i Skagen et ønske om at få etableret jernbane til byen. Den ustyrlige sandflugt gjorde imidlertid anlæg af bane umulig, og på Sandflugtskommissionens foranledning blev der sat penge af til ekstraordinære dæmpningsarbejder, så sandflugten kom under kontrol. Denne indsats

var i 1887 kommet så vidt, at klitinspektøren kunne indberette til Indenrigsministeriet, at klitternes tilstand på grund af den ekstraordinære tilstand nu ikke længere var til hinder for et baneanlæg. Samme år tilbød Skagen Byrådet at overlade klitvæsenet et 2000 td. land stort areal syd for Skagen Vesterby og Højen. Skagboerne regnede dermed at spare udgifterne til dæmpning på arealet. Året efter fik klitvæsenet arealet overdraget og tilplantningen med bjergfyr begyndte samme år.

Geologi og jordbund

Klitplantagen er i hele sin udstrækning beliggende på flyvesandsdækket hævet stenalderhavbund på Skagens Odde. Skagen Klitplantage rækker fra kyst til kyst, hvorfor en række havklitter langs Skagerrakkysten afslutter området mod vest. Området er dækket af talrige store parabelklitter, hvoraf de østligste er forsvundet i Kattegat. Sandmilen er en delvis udæmpet vandreklit, der dog som Råbjerg Mile er berøvet mulighed for sandtilførsel bagfra. Højden af klitterne når max. 24 m oh. i Rødstenklit og Flagbakken.

Under og bag havklitterne er grusede/stenede strandvoldsdannelser almindelige. Ofte må disse formodes at fortsætte ind under tilliggende klitter som større eller mindre stensletter. I klitlavninger ses ofte op til ½ m tykke horisontale lag af martørv. Martørv er mosetørv dannet i dopper (lavninger) mellem rimmer (strandvolde), der senere er blevet dækket af flyvesand, hvorved tørven er presset sammen til en fast masse. Martørven ses tydeligt på havsiden af den erosionsblottede havklit. Jordbunden er i resten af plantagen helt domineret af magert grågult flyvesand, til flere meters dybde. Podsoleringen af sandet er svag eller helt manglende. Til støtte for driftsplanlægningen er der udarbejdet et Særkort over vandreklitternes og de grundvandsprægede jordes beliggenhed.

En overfladisk grundvandstand har nødvendiggjort omfattende vandregulering ved grøftning. Særlig plantagens sydlige del har tendens til at blive vandlidende.

Skagen by får sit drikkevand fra Skagen plantage. Grundvandet er ubeskyttet og ligger meget nær terrænoverfladen. Et humusindhold misfarver drikkevandet, og i håb om at finde klarere vand er boringerne gennem årene flyttet længere og længere mod sydvest. Der findes omkring 30 vandforsyningsboringer i Skagen Plantage. Indvindingen overstiger 1 million m³ drikkevand, og plantagen leverer 85 % af forbruget af vand i den tidligere Skagen Kommune.

Landskab

Skagen Klitplantage er et karaktergivende landskabselement mellem byen og klitheden. Den lukkede, lave skov er en kontrast til det åbne, kuperede klitlandskab mod syd og de meget åbne vidder over Kattegat og Skagerrak. Samtidig strækker plantagen sig helt op ad Skagen og giver visuel og fysisk læ til byen. Plantagen gennemskæres af landevej og togbane (SV-NØ), som både danner en barriere for færdsel på tværs og som giver en vis støj til plantagen. Områderne langs kysterne er fri for visuel påvirkning af tekniske anlæg og fremstår rolig og uforstyrret overvejende med 100 årig gammel bjergfyr. Ind i mellem bjergfyrrene er der anden generationsskov overvejende bestående af skovfyr, contortafyr, sitkagran og omorika. I disse områder er der flere steder mange grøfter. Siderne langs Stokrende er tilgroede med bl.a. rynket rose og slører landskabet.

Skoven

Formålet med den første skovtilplantning var at sætte en varig stoppe for sandflugten, og det var først og fremmest bjergfyr, der blev plantet. I dag er der stadig ca. 310 ha 100 årig bjergfyr tilbage af et skovbevokset areal på i alt ca. 740 ha. Øvrige hovedtræarter er skovfyr, sitkagran, fransk fyr og contortafyr. Der er 23 ha løvtræ i plantagen.

Før skovtilplantningen har Skagen Klitplantages areal i århundreder givet plads til kæmpemæssige miler, der har vandret fra Skagerrak til Kattegat. Ved skovrejsningen "fastfrøs" man klitterne, som de så ud på det tidspunkt. Det er på de større klitter, bjergfyrren stadig er bevaret, og her finder vi 100-årig bjergfyr med højder på 4-5 m som udtryk for særdeles ringe vækstvilkår. På de lavere lidt

frodigere arealer i plantagen findes de andre træarter, men vækstbetingelserne er så ringe, at det er svært at forestille sig, at der i klitplantagen fremover vil kunne produceres andre træprodukter end brænde og træflis. Det vil således være naturværdier og friluftsliv, der i Skagen Klitplantage skal gives højeste prioritet og ikke produktion af træprodukter.

Friluftsliv

Med sin placering tæt ved Skagen By har Skagen Klitplantage stor betydning for skagboernes og de mange turisters friluftsliv. Ifølge undersøgelsen Friluftsliv "98" er Skagen klitplantage et intensivt anvendt skovområde med ca. 400.000 besøgende om året. Den tilsandede Kirke tiltrækker mange besøgende. Ca. ¼ gav udtryk for at det var hovedattraktionen for deres tur, mens henholdsvis 1/3 kom for skoven og en ¼ kom for stranden. Kirketårnet kan besøges i sommerperioden, og ved parkeringspladsen findes kiosk med toiletter.

Hulsigstien, som er en del af den internationale cykelrute: "Nordsøruten", fører igennem plantagen. Den er om sommeren og de tilstødende måneder tæt befærdet af først og fremmest danske, svenske og norske cyklister. I plantagen er der et omfattende ridestinet i sit egen tracé, så konflikter med andre brugere kan undgås. Ridestinet har forbindelse til det regionale ridestinet. Der er en lejrplads ved Vester Opsyn og en primitiv overnatningsplads i tilknytning til Hulsigstien. Der er anlagt en naturlegeplads i området nær Skagen vandværk. En vandretursfolder med 4 afmærkede ruter er udgivet for plantagen.

Skagen Orienteringsklub bruger næsten daglig plantagen og arrangerer 3. søndag i august det traditionelle Skagensløb. Der er anlagt motionsstier på 6 og 12 km ruter. MC Scavenius holder MC-træf en weekend i juli som i 2007 samlede mere end 6000 motorcykler først og fremmest fra Danmark og de andre nordiske lande.

Faciliteter i Skagen Plantage.

	Skagen Plantage
Affaldsstativ	19
Bom	22
Bord / bænkesæt	33
Hvilebænk	11
Højskilt	2
Infostander	6
Kædebom	6
Legeplads	1
Lejrplads	3
Parkeringsplads	11
Piktogramstander	42
Ridesti-pæl	64
Shelter	1
Toilet	2
Tårn	2
Vandretur-pæl	55
Vejnavneskilt	48
I alt	328

Natur

Geomorfologisk ligger kliterrænet, som det så ud ved den første tilplantning, stadig under træbevoksningerne. Tidligere rydninger af plantet og selvsået nåletræ har vist, at den naturlige vegetation efter rydninger igen kan vandre ind på sådanne arealer fra små lommer af oprindelig vegetation og fra naboarealer. Således vil vi kunne få den oprindelige klitnatur til at fylde mere ønsker det. Men

det haster ikke nødvendigvis – det kan også ske på et senere tidspunkt. Allerede i dag fylder naturen meget, idet ca. 650 ha ud af knap 1400 ha ikke er bevokset med træer. 480 ha er klithede, 54 ha er slette, 32 ha er hvid klit, 26 ha er strandbred.

Sandmilen i den sydøstlige del af plantagen er en mile, der er ved at have afsluttet sin vandring fra Skagerrak tværs over Skagen Odde og er ved at blæse i Kattegat.

De naturmæssige interesser knytter sig først og fremmest til de store, åbne klitområder langs hhv. Skagerrak- og Kattegatkysten. De adskillige små, åbne områder inde i plantagen er dog også betydningsfulde ved at give landskabelig variation og levesteder for lyskrævende planter og dyr.

De sydlige dele af Skagen Plantage indgår i Natura 2000-område nr. 2, Råbjerg Mile og Hulsig Hejde, som i alt er på 4.483 hektar. Det drejer sig om en mindre del af lokalitet 1 og hele lokalitet 2, i alt ca. 295 hektar.

Plantagen er ynglelokalitet for natravne.

Sandmilen var indtil for nyligt et af de to vigtigste yngleområder for Markpiber.

Kulturmiljø

Den tilsandede Kirke i Skagen er *symbolet* på sandflugten i Danmark og kendes af alle danskere, og alle danskere, der kommer til Skagen skal se det hvide tårn, som hver sommer nykalket rejser sig af sandet i den nordlige del af Skagen Klitplantage. Mange har været fascineret af placeringen af Sct. Laurentii Kirke på dette sted, hvor der ikke er fundet spor af menneskelig beboelse. Et kvalificeret bud går ud på, at kirkens placering ved byggeriet i sidste halvdel af det 14. århundrede var centralt for bebyggelser ved Reven (nær det Hvide Fyr), ved Højen og ved herregården Lunholm, som ingen siden har kunnet finde, men som måske skal finde i Skagen Klitplantages sydlige del.

Bygninger

Østre Opsyn ligger i plantagens nordlige del. Huset er tegnet af arkitekt Bang og bygget i 1898. Huset benyttes i dag som forstfuldmægtigbolig.

Vestre Opsyn ligger i plantagens sydlige del. Huset benyttes i dag som skovløberbolig.

Gældende udpegninger

Regionplanlægning

I Regionplanforslag 2005 er hele skoven omfattet af regionalt kystlandskab- og naturområde. Det betyder at naturinteresserne er særligt tungtvejende, og at der ikke må foretages dispositioner, der hindre eller begrænser varetagelsen heraf. Skoven er også udpeget som økologisk forbindelse, dvs. at arealerne skal administreres så levesteder og spredningsmuligheder forbedres for de dyr og planter, som forbindelsen skal sikre. Den østlige del er udpeget som særligt værdifuldt landskab.

På nær de mest kystnære arealer ligger skoven i område med særlige drikkevandsinteresser, og hele den centrale del er udpeget som indvindingsopland. Området er klassificeret som nitratfølsomt indvindingsområde med lille sårbarhed. De mere end 30 indvindingsboringer i skoven er af hensyn til vandkvaliteten under flytning fra skovens nordøstlige del til den vestlige del længere væk fra byen. Stokrende er som det eneste registrerede vandløb i skoven målsat som æstetisk tilfredsstillende.

Den eneste skovsø – Skøjtøløbersøen - er uden målsætning for sommersigt dybde.

Internationale beskyttelsesområder

420,5 ha i og omkring Sandmilen og sydvest for Rødstensvej ligger i Natura2000 område nr. 2 (Råbjerg Mile og Hulsig Hejde), der består af fuglebeskyttelsesområde nr. 5 og habitatområde nr. 2.

De naturtyper i udpegningsgrundlaget der forekommer i denne del af habitatområdet er især 2120 hvidklit og vandremile, 2130 gråklit, 2140 klithede, 2170 kystklit med gråris og 2190 fugtig klitlavning. Hele habitatområdet rummer 32,7 % af arealet med fugtige klitlavninger i danske habitatområder i den kontinentale biogeografiske region og tilsvarende 26,1 % af gråklit og 20,6 % af klithede, og er således et meget vigtigt klitområde.

Af udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområdet træffes Hedehøg, Natravn, Rødrygget Tornskade, Hedelærke og Markpiber ynglende. Området er et af de væsentligste i landet for alle arter, undtagen Hedehøg.

Fredninger og vildtreservater

Skoven er ikke fredet men grænser mod nordøst op til Damsted Klit fredningen (OFN-kendelse af 14. september 1935) og langs hele sydskellet mod fredningen af Hulsig Hede (OFN-kendelse af 21. december 1988).

Vestkysten er klitfredet indtil 300 meter fra klitfoden. Det klitfredede areal er ca. 115 ha

Naturskov

Ingen.

Forsøg

Ingen.

Pyntegrønt

Ingen.

Jagt

Vest for landevejen er jagten på 513 ha. lejet ud efter offentlig udbud.

Øst for landevejen, hvor der er mange turister og publikum, administreres jagten af SNS Vendsyssel, og der udøves begrænset jagt i form af repræsentationsjagt og jagt for ny jægere.

Almindelige vildtarter er råvildt, ræv og hare. Strejfere af kronvildt og dåvildt forekommer.

Fiskeri

Der er ikke fiskeri i plantagen.

Skøjtøløbersøen øst for landevejen er eneste vandhul, og er egnet til frit fiskeri, forudsat der etableres en passende bestand af fredfisk - skaller, aborre, ål, suder.

Målsætninger

Friluftsliv

Skagen Plantage er et attraktivt friluftsområde for Skagen by og for områdets turister. Der vil blive fokuseret på friluftslivet og udviklingen af dette i plantagen. Der vil blive etableret og vedligeholdt velfungerende stisystemer, der retter sig mod forskellige brugeres behov. Det betyder gangstier, stier for kørestolsbrugere, blinde og stier for turcyklister, evt. stier for mountainbikes og ridestier. Muligheder for hundeskov og yderligere overnatningsfaciliteter i skoven vil blive overvejet.

Hulsigstien er et vigtigt element i det rekreative liv i skoven, og det er et mål at få standset al knal-lertkørsel på stien, når cykelstien langs landevejen er etableret.

Skagen er et af Europas vigtigste observations steder for fugletræk. Der skal skabes gode formidlingsforhold for både fuglekiggere og andre, som gerne vil opleve det store trækfuglesceneri.

Skagens Odde rummer så store naturområder, som ejes af både private og det offentlige. Det skal undersøges, om ikke der kan skabes en større formidlingsmæssig sammenhæng til hjælp for både lokale og besøgende.

Natur

I Skagen plantage findes stadig omfattende klitarealer dækket af det ”bjergfyrtæppe”, der blev etableret i 1890’ere. Skovudviklingstypen bjergfyr kommer til at fylde meget i plantagen. Det har været overvejet i stedet at udlægge arealerne som urørt skov. I forventning om at store bjergfyrarealer, hvis de blev udlagt som urørt skov, over tid vil blive invaderet af contortafyr og sitkagran er det valgt at udlægge arealerne som skovudviklingstypen bjergfyr, hvor vi kan fjerne uønsket opvækst.

Der er målet at sikre og udvikle naturværdierne på de åbne arealer i plantagen, og herunder er det vigtigt at holde selvsået nåletræ væk fra arealerne. Der iværksættes en indsats mod rynket rose. På grund af den sandede jordbund, vandindvinding til Skagen By og afvanding ved grøfter er plantagen meget fattig på vådområder. Det vil derfor blive forsøgt at genskabe det afvandede areal Kirkesig (lok. 4).

Kulturmiljø

Sct. Laurentii Kirke og den tilsandede kirke vedligeholdes i samarbejde med Nationalmuseet. Formidlingen i området udvikles med flere indirekte formidlingsformer, som f.eks. anvendelse af audioguide. Der laves information om Skagensmalernes tilknytning til naturen i og omkring Skagen.

Landskabsplan

Målet er, at bevare den landskabelige overgang mellem Hulsig Hede (mod syd) og Skagen by (mod nord), som især opleves fra den gennemgående landevej og togbane. Dette opnås ved at bevare plantagen som et sammenhængende skovmassiv, der på en gang er en kontrast til det omgivende åbne klitlandskab og en skalamæssig ligevægt til byen. (Byen ligger beskyttet bag plantagen og opleves derfor ikke så barsk og øde placeret ude på Skagens Odde, som den må have oplevedes før tilplantningen). At bevare den karaktergivende, lave fyrreskov på toppe af klitter, især hvor disse klitrimmer danner overgange/bryn mod klitheden. Mod Kattegat og Skagerrak er dette især vigtige mål, således at plantagens ydre form understreger klitternes bugtede form. Indre klitrimmer kan med fordel for landskabsoplevelsen ryddes for tæt bjergfyrreskov og i stedet enten være åbne områder i plantagen eller være bevokset med skovfyr, som i højere grad lader landskabet være synligt under sig. På lavtliggende, vandlidende arealer er målet at gendanne den naturlige hydrologi.

Skovudvikling og naturnær skovdrift

Målet er at skabe en varieret klitplantage på meget mager bund, hvor de rekreative muligheder tilgodeses, og hvor det gamle bjergfyrtæppe i vid udstrækning bevares. Løvtræ, primært eg, skal være dominerende i de meget publikumsbesøgte områder, mens nåletræ, primært fyrarterne, vil dominere i de centrale og sydlige dele af klitplantagen. Sitkagran vil indgå på de bedre lokaliteter.

Køb og salg

Et mageskifte af ridehuset og tilhørende arealer (afd. 227) kan overvejes.

Plan og konsekvenser

Friluftsliv

SNS Vendsyssel vil arbejde for at der bl.a. gennemføres følgende i planperioden:

- P-pladsen ved Den tilsandede Kirke gøres til besøgscenter med veludbygget information og faciliteter, der matcher de krav, der stilles af tidens publikum.
- P-pladsen ved Gyvelstien og eller P-pladsen ved Rødstensvejen gøres til besøgscenter som skal give den første information om, hvad man kan på SNS’s arealer i Skagen. Det overvejes om der i samarbejde med interessenter i lokalområdet skal være fælles information.
- Det skal undersøges om rideskolen kan overgå til selveje.
- Der er anlagt en international vandrerute Nordsøstien igennem området. I tilknytning hertil vil der blive etableret en primitiv overnatningsplads.

- Der etableres forbedrede faciliteter for fuglekiggere ved Flagbakken.
- Flagbakken gøres tilgængelig for kørestolsbrugere.
- Der etableres oplevelsessti for blinde i plantagen.
- Der er planlagt at etablere en cykelsti langs landevejen. Når den er færdig skal knallerter holdes væk fra Hulsigstien.
- Det skal afklares om en ny vandretursfolder i samarbejde med kommune og andre kan komme til at dække området ned til Bunken plantage, således at der laves en sammenhængende formidling af Skagen Klitplantage, Hulsig hede og Tornbakke Rimme.
- Besøgscentre: P-pladsen ved Den tilsandede Kirke skal være besøgscenter i kategori 1 og P-pladsen ved Gyvelstien besøgscenter kategori 2. Rødstensvejens P-plads informationscenter.
- Der anlægges ”strække-ben stier” ved henholdsvis Rødstensvejens P-plads og Gyvelstiens P-plads.
- Der tillades fri teltning i området.

Natur

Tidligere tjenestejorde, sletter, vildtagre og andre åbne arealer bevares og plejes.

Fugtige områder ryddes og udlægges som slette/eng. Et mindre fugtigt område i afd. 253c tæt på Hulsigstien i plantagens sydlige del kan evt. udgraves til en mindre sø/vandhul.

Kirkesig genoprettes som vådområde.

Sandmilen som er ryddet for opvækst i 2005 og 2006 samt andre ryddede arealer er underlagt detaljeret plejeplan med forskrifter for periodevis pleje. Øvrige rydninger er planlagt og foretaget

Jagt

Øges brugen af plantagen i forbindelse med friluftsliv, bør det overvejes at også jagten vest for landevejen overgår til SNS Vendsyssels administration.

Fiskeri

Der indføres frit fiskeri i Skøjtøløbersøen.

Kulturmiljø

I samarbejde med Skagen Museum laves der information om Skagensmalernes brug af naturen i Skagen og omegn.

Landskab

Rydning ved Stokrenden realiseres i planperioden.

Skov

Der er udlagt følgende skovudviklingstyper i klitplantagen.

	Skovudviklingstype				Ialt
	23	52	81	82	
Driftsklasse	Eg med skovfyr og lærk	Sitkagran og fyr med løvtræ	Skovfyr, birk og rødgran	Bjergfyr	
Bøg	0,3				0,3
Eg	7,2	3,6	1,2	1,6	13,5
Andet løvtræ	0,9	1,1	2,2	1,3	5,6
Picea-arter	10,9	52,7	10,5	5,1	79,2
Ædelgran		4,1	1,6		5,6
Bjergfyr	25,6	2,2	8,0	280,2	316,0
Andet nåletræ	35,6	92,6	72,5	53,8	254,5
Ubevokset	37,3	25,3	7,2	25,6	95,3
Ialt	117,7	181,5	103,2	367,6	770,0

SUT 82 Bjergfyr er fordelt på 5 områder og udgør samlet knapt 50% af det bevoksede areal. Bjergfyr vil være den dominerende træart i klitplantagen, og de udlagte arealer friholdes for selvsåning fra andre nåletræarter, primært contortafyr og sitkagran. Arealet med SUT 23, som er udlagt i den nordlige del omkring sletten, vil primært blive konverteret ved hjælp af indplantning af hovedsagelig eg. Det produktionsmæssigt bedste areal er udlagt med SUT 52 og strækker sig i et øst-vest gående bælte i den centrale og sydlige del af klitplantagen. Mod nordvest er udlagt et område på 100 ha med SUT 81, som vil blive domineret af skovfyr. Dette sker ved hjælp af såvel selvfor yngelse som indplantning. Generelt vil løvtræ blive indbragt i holme ved plantning eller såning fordelt til forskellige skovudviklingstyper med undtagelse af SUT 82 Bjergfyr.